

סה:

ואין ראשו ארוך ניצעי צהדי הנך שלשה סימנים משום דסבירא הוא לרבווי סימן דגרוע מכולהו וריצ"א מפרש שאין שום מין חגב שהוא חסר מהנך ארבעה סימנים דמתני' שלא יהא חסר כמו כן או ראשו ארוך או סימן אחר צהדיה אבל אפשר שחסר סימן של ראשו ארוך ויהיה לו ארבעה סימנים דמתניתין ואי"ת דהשתא משמע דלתנא דבי רבי ישמעאל ולתנא דמתניתין שרי ראשו ארוך וצמסקת שבת בשלהי פרק רבי עקיבא (דף ט:) נמי אמרינן דרב כהנא מעבר שזשיפא אפומא א"ל רב שקליה כי היכי דלא נימרו מיכל קא אכיל ליה וקא עבר משום אל תשקאו את נפשותיכם משמע דליכא איסור משום חגב טמא ולא אסר ליה אלא מפני שהוא חי ושזשיפא הוא ראשו ארוך כדאיתא פרק אין מעמידין (דף לו.) גבי העיד יוסי בן יעזר על איל קמנא דכן שמפרש רב פפא דאיל קמנא הוא שזשיפא ופליגי יוסי בן יעזר ורבנן בראשו ארוך ורב חייא בר אמי אמר סוסבל ופליגי בכנפיו חופין את רובו אי צעינא רובא דמנכר אבל בראשו ארוך דכ"ע לא פליגי דאסור וזהו תימיה דכיון דקי"ל דראשו ארוך שרי אמאי קאמר התם בר חייא בר אמי דאסור לכולי עלמא וגרסא לר"ת דגרס התם דכולי עלמא לא פליגי דשרי וכן מנא בספר ישן (ס:) **וְאִם רָאִי אֶרְבֵּה בְּרָאִי חֲרָגוֹל וְאִם רָאִי שְׁנִיחַם בְּרָאִי סִלְעָם וְאִם רָאִי סִלְעָם בְּרָאִי שְׁנִיחָם.** מה שלוקח תחלה ארצה וחרגול ומניח סלעם עד לבסוף אף על פי שהוא כתוב תחלה במקרא קודם חרגול וזה לפי שארצה וחרגול חלוקים זה מזה יותר ממה שחלוק כל אחד מהם ממלעם כי כל אחד מהם אין חלוק ממלעם אלא מדבר אחד או מגזחת או מונז אבל ארצה וחרגול חלוקים זה מזה בשני דברים שארצה אין לו גזחת ואין לו זנב וחרגול יש שניהם כדמוכח בסוגיא דחרגול יש לו גם גזחת כשיצא לפרש דסלעם קרא יתירא הוא ועוד י"ל דלכך

תפס ארצה וחרגול לפי שהם עיקר הדרשה כדמוכח בסמוך דמסיק דסלעם קרא יתירא הוא ותמא למשרי דראשו ארוך: **וְכִי תִּבְמֹא בֵּינָם דְּשׁוּ בַּאֲרָבַע סִימָנִים מִיֵּיתֵינָם וְאִם פְּרִכֵּינָם.** דסבירא ליה כללא בתרא דוקא כמו שפי' בקונטרס ולהכי לא אינטריך להו לכולהו דרדין כדאמר בפ' בכל מערבין (שיריון כח.) דלמאן דאית ליה כללא בתרא דוקא מרבין כל דדמי ליה בשני דרדין אבל מאן דאית ליה כללא קמא דוקא לא מרבין עד דדמי ליה משלש דרדין אי הכי חרגול דאית ליה זנב נמי לא ליכתוב כו' אלא על כרחך מדאינטריך למכתב חרגול משום דלא הוה ילפינן ליה מארצה וסלעם לפי שיש לו זנב אם כן סבירא ליה דכללא קמא דוקא ולהכי מנריך שיהא דומה בכל הדרדין והאיל ובו גם כד שאין ראשו ארוך ננריך שיהא בו ואי"ת ואפילו יסבור דכללא קמא דוקא לא ינריך יותר משלשה סימנין דהא בפרק בכל מערבין (שם כח.) לא מנרכינן אלא רק שלשה דרדין אפילו למאן דאית ליה דכללא קמא דוקא והוה מזי לשנויי דהכא נמי לא ילפינן מפרט אלא שני סימנים דארבעה כנפים וכנפיו חופין את רובו אבל סימן דקרוצולים ורגלים כתיב צהדיא אשר לו כרעים ממעל לרגליו ולא אתו מפרטא הלכך אי אמר כללא קמא דוקא מנריכי נמי או זנב או אין ראשו ארוך והשתא לא ילפינן מן הפרטות רק שלשה דרדין כמו בעירובין (ג"ז סט) ומיהו לא כריכינן לשנויי הכי אלא אפי' יהיו קרוצולין כאן בחשבון הג' דרדין וגאמר שלא נכתבו כדי להוסיף שלשה

תפס ארצה וחרגול לפי שהם עיקר הדרשה כדמוכח בסמוך דמסיק דסלעם קרא יתירא הוא ותמא למשרי דראשו ארוך: **וְכִי תִּבְמֹא בֵּינָם דְּשׁוּ בַּאֲרָבַע סִימָנִים מִיֵּיתֵינָם וְאִם פְּרִכֵּינָם.** דסבירא ליה כללא בתרא דוקא כמו שפי' בקונטרס ולהכי לא אינטריך להו לכולהו דרדין כדאמר בפ' בכל מערבין (שיריון כח.) דלמאן דאית ליה כללא בתרא דוקא מרבין כל דדמי ליה בשני דרדין אבל מאן דאית ליה כללא קמא דוקא לא מרבין עד דדמי ליה משלש דרדין אי הכי חרגול דאית ליה זנב נמי לא ליכתוב כו' אלא על כרחך מדאינטריך למכתב חרגול משום דלא הוה ילפינן ליה מארצה וסלעם לפי שיש לו זנב אם כן סבירא ליה דכללא קמא דוקא ולהכי מנריך שיהא דומה בכל הדרדין והאיל ובו גם כד שאין ראשו ארוך ננריך שיהא בו ואי"ת ואפילו יסבור דכללא קמא דוקא לא ינריך יותר משלשה סימנין דהא בפרק בכל מערבין (שם כח.) לא מנרכינן אלא רק שלשה דרדין אפילו למאן דאית ליה דכללא קמא דוקא והוה מזי לשנויי דהכא נמי לא ילפינן מפרט אלא שני סימנים דארבעה כנפים וכנפיו חופין את רובו אבל סימן דקרוצולים ורגלים כתיב צהדיא אשר לו כרעים ממעל לרגליו ולא אתו מפרטא הלכך אי אמר כללא קמא דוקא מנריכי נמי או זנב או אין ראשו ארוך והשתא לא ילפינן מן הפרטות רק שלשה דרדין כמו בעירובין (ג"ז סט) ומיהו לא כריכינן לשנויי הכי אלא אפי' יהיו קרוצולין כאן בחשבון הג' דרדין וגאמר שלא נכתבו כדי להוסיף שלשה

חרגול לא ליכתוב. דאחי מארצה וסלעם ואע"ג דלהן אין זנב ולו יש זנב: אלא. מאי טעמא לא אייתי מנייהו משום דאיכא למיפרך כו' והי"ג איכא למפרך: **וסיטי מארצה וחרגול.** צהצד השוה שצנן דארבעה סימנין: **דמאי פרסת.** להצד השוה אי פרסת מה לארצה שכן אין לו גזחת תאמר בסלעם הרי חרגול יוכיח ומה לחרגול דיש לו זנב הרי ארצה דאין לו זנב וחזר הדין הצד השוה שצנן ששנין בצרענת סימנין ואין ראשן ארוך: **תנשו ענין.** זו מדה בתורה דבר שאינו ענין לגופו תנשו ענין לדבר אחר:

אלו טרפות פרק שלישי חולין

ציפורם כרמים. מין ארצה שלשניהם אין גזחת: **ואין לי אלא.** מין חגבים הצא לפנינו ואין לו גזחת יש לנו להציאן מארצה שיש כאן כלל ופרט וכלל כדמפרש לקמיה [סו.] אשר לו כרעים תאכלוים כלל ארצה פרט למיניהו חזר וכלל ויש נך לרבות צבעין הפרט הדומין לו בכל סימנין שיש לו ארבע סימנין דמתניתין ועוד חמישי: **שאין לו גזחת.** שאין ראשו מרוט: **הצא לפנינו ויש לו גזחת.** שאינו דומה לארצה אלא בצרענה סימנין האמורין צמשנתנו: **ס"ל סלעם זה ניפול.** ולזה יש גזחת והכשירו הכתוב והדר כתב למיניהו להיות כלל ולידון עם אשר לו כרעים בכלל ופרט וכלל ומציא צבעין הפרט את הדומה לו דהיינו אושקף והי"ה ליוחנא ירושלמיית וחדא מנייהו נקט דיש לו גזחת. ולקמיה [סס] פריך הא אמרן לעיל סלעם הוא רשון והכא מפרש ליה זה ניפול: **ואין לי.** להכשיר בשני דימין של כלל ופרט הללו: **אלא הצא לפנינו ואין לו גזחת.** דאיתרבי מלמינו דארצה: **והצא ויש לו גזחת.** דאיתרבי מלמיניהו דסלעם: **והצא ואין לו זנב.** כלומר וצלבד שיבא לפנינו וגרסא שאין לו זנב דלארצה וסלעם אין זנב ואכתי חמשה סימנין נינהו: **הצא ויש לו זנב מנין.** שאינו נריך לחזור אלא אחר ארבעת הסימנין: **ס"ל חרגול.** דיש לו זנב ולמיניהו חזר וכלל להכי לידון כעין הפרט ולהציא הכרספת והשחלנית והי"ה לערמוציא ואי נמי היא היא מר קרי ליה הכי ומר הכי: **ואין לי אלא הצא לפנינו.** בין אין לו גזחת ובין יש לו ובין שאין לו זנב ובין שיש לו דהא כולאו איתרבי: **והצא ואין ראשו ארוך.** כלומר וצלבד שיהא צא לפנינו ואין ראשו ארוך דהיינו חמשה סימנין דהנך כולאו אין ראשן ארוך: **הצא וראשו ארוך מנין.** וצלבד שידמה בצרענת הסימנין: **הרי אספ דן כו' לא ראי כו'.** שיש צוה מה שאין צוה ועל כרחך אין סימני הטערה תלוי בזנב ובגזחת לא ביש לו ולא באין לו שהרי יש כאן אין לו וכשר ויש לו וכשר: **הצד השוה שצנן כו' אף כל כו'.**

ואפילו ראשו ארוך ולקמיה פריך מה להצד השוה שצנן שכן אין ראשן ארוך. וקרוצולין גרסינן. ובין האוי תנא לתנא דלעיל ליכא אלא הכ' דרשה דהאי מרבה ראשו ארוך ותנא דברייתא דלעיל לית ליה: **הצדצור.** מין חגב טמא: **ס"ל חגב.** דלא אינטריך דהא איתרבו כל השוין להי בצרענה סימנין: **ששמו חגב.** וכל האמורין למעלה שמש חגבים: **יכול אין בו כל הסימנין הללו.** ולקמן [סו.] פריך מנא תיתי והא ארצה וחרגול כתיבי: **ס"ל למיניהו.** דחגב והיינו כללי כללות ופרטי פרטות דאמרינן לעיל [ע"ה] דהאי חגב ולמיניהו יתירי נינהו לדרשה וסלעם נמי מיייתרין ליה לקמן: **הי"ג פריך רב אחאי עד תנשו ענין לראשו ארוך** והדר גרסינן **במאי קמיפלגי עד כי האי גוונא מהכא** והדר גרס **אמר מר אי שמו חגב וכו'.** **מה להצד השוה שצנן וכו'.** דהא ע"כ עד דדמי ליה לפרט בכל דרדין צעינן לתנא דבי רבי ישמעאל: **וד"ס.** ס"ל דכיון דדמי ליה במקלת מרבין ליה צבעין הפרט כדפליגי תנאי צעלמא^(א) בכל כלל ופרט וכלל דאיכא למאן דאמר כללל קמא דוקא והוה ליה כלל ופרט ואין צכלל אלא מה שצפרט ואהני כללל בתרא שהוא מוסיף על הפרט מידי דדמי ליה לפרט בכל דרדין ואיכא למאן דאמר בתרא דוקא והוה ליה כלל מוסיף על הפרט ואיתרבו כל מיילי ואהניא כללל קמא למיהו ^(ד) צכלל ופרט למעוטי מידי דלא דמיא ליה לגמרי אבל מידי דדמי ליה במקלת לא מזי למעוטי דהא בתרא דוקא ותנא דבי רבי ישמעאל כמאן דאמר בתרא דוקא **ס"ל:** **אי הכי**

ואפילו ראשו ארוך ולקמיה פריך מה להצד השוה שצנן שכן אין ראשן ארוך. וקרוצולין גרסינן. ובין האוי תנא לתנא דלעיל ליכא אלא הכ' דרשה דהאי מרבה ראשו ארוך ותנא דברייתא דלעיל לית ליה: **הצדצור.** מין חגב טמא: **ס"ל חגב.** דלא אינטריך דהא איתרבו כל השוין להי בצרענה סימנין: **ששמו חגב.** וכל האמורין למעלה שמש חגבים: **יכול אין בו כל הסימנין הללו.** ולקמן [סו.] פריך מנא תיתי והא ארצה וחרגול כתיבי: **ס"ל למיניהו.** דחגב והיינו כללי כללות ופרטי פרטות דאמרינן לעיל [ע"ה] דהאי חגב ולמיניהו יתירי נינהו לדרשה וסלעם נמי מיייתרין ליה לקמן: **הי"ג פריך רב אחאי עד תנשו ענין לראשו ארוך** והדר גרסינן **במאי קמיפלגי עד כי האי גוונא מהכא** והדר גרס **אמר מר אי שמו חגב וכו'.** **מה להצד השוה שצנן וכו'.** דהא ע"כ עד דדמי ליה לפרט בכל דרדין צעינן לתנא דבי רבי ישמעאל: **וד"ס.** ס"ל דכיון דדמי ליה במקלת מרבין ליה צבעין הפרט כדפליגי תנאי צעלמא^(א) בכל כלל ופרט וכלל דאיכא למאן דאמר כללל קמא דוקא והוה ליה כלל ופרט ואין צכלל אלא מה שצפרט ואהני כללל בתרא שהוא מוסיף על הפרט מידי דדמי ליה לפרט בכל דרדין ואיכא למאן דאמר בתרא דוקא והוה ליה כלל מוסיף על הפרט ואיתרבו כל מיילי ואהניא כללל קמא למיהו ^(ד) צכלל ופרט למעוטי מידי דלא דמיא ליה לגמרי אבל מידי דדמי ליה במקלת לא מזי למעוטי דהא בתרא דוקא ותנא דבי רבי ישמעאל כמאן דאמר בתרא דוקא **ס"ל:** **אי הכי**

חרגול לא ליכתוב. דאחי מארצה וסלעם ואע"ג דלהן אין זנב ולו יש זנב: אלא. מאי טעמא לא אייתי מנייהו משום דאיכא למיפרך כו' והי"ג איכא למפרך: **וסיטי מארצה וחרגול.** צהצד השוה שצנן דארבעה סימנין: **דמאי פרסת.** להצד השוה אי פרסת מה לארצה שכן אין לו גזחת תאמר בסלעם הרי חרגול יוכיח ומה לחרגול דיש לו זנב הרי ארצה דאין לו זנב וחזר הדין הצד השוה שצנן ששנין בצרענת סימנין ואין ראשן ארוך: **תנשו ענין.** זו מדה בתורה דבר שאינו ענין לגופו תנשו ענין לדבר אחר:

במאי

- ↑ [קדושין יג. וש"נ],
- ↑ [ויקרא יא], א] [שיריון כח.], ד] [י"ל ככלל, (גמס' ע"ז לו: ד"ה בראשו ארוך כו' סימנו וגירסא זו מנאלת בפי רי"ת], ו] [ובעל המאור גרס הכי לא ראי ארצה כראי סלעם ולא ראי סלעם כראי ארצה לא ראי שניהם כראי חרגול ולא ראי חרגול כראי שניהם וכתב על גי' שלפניו ששיבוש הוא דהא אסוקנא דסלעם קרא יתירא הוא דמארצה וחרגול אמו ומכלל ופרט וכלל דרבי ישמעאל אייתו וכו' ע"ש ועין בס' ת"ח,

תורה אור השלם

- ↑ את אלה מקהם ותאכלו את הארבה למינן ואת השלעם למיניהו ואת החרגל למיניהו ואת החגב למיניהו: ויקרא יא כב

א (בכיתות כה־] זמזם ד': ח: ב"ק סד., ז) [שס], **א** [פסחים ג. וס"ג], **א** ע"ז לט. [נ"ט גס בתוס'] ד"ה אין לו דמזבז בשם ר"י דדריש אין לו עיין עליו אם יש לו עכשיו או עתיד לגדל (לאחר זמן וס'), **א** [ויקרא יא], **א** [ש"ך לעיל כחשה נט., ו] **א** [ג"ז ש"ך שס],

עמוד ראשי

הגהות הב"ח

א [תוס' ד"ה וכו' (בדף הקודם) וכו' כדי להסדוף ג' דדין אלא לרבות כ"ל ומכיוצא מכל דדין נמחק: **א** [בא"ד נר"ך שיהא דומה לפרט וה"ה אם יש ה' דדין וגרועין כמו השלך נר"ך שידמה לנחן: **א** [בא"ד נמקום שיהיו הייותר משני וכו': **א** [בא"ד חשונין שזין ויש דדין כ"ל ומכאן לו נמחק: **א** [בא"ד כמו שפירש ש"י ולפי' כ"ל ומכאן שם נמחק:

עמוד ראשי

הגהות מוה"ב רנשבורג

א [תוס' ד"ה בתנאי וכו' מפני שמנ"ך עליהם יין ועליל. י"ב לעיל דף סד ע"ב בתוס' ד"ה גיעולי ב"ים וכו':

אלו טרפות פרק שלישי חולין

בתנאי קא מיפלגי תנא דבי ר' ישמעאל. דמייתי ליה סלעס לרביי ראשו ארוך ואייתר ליה חגב למעוטי כרצור ותנא דברייתא קמייתא דמיבעי ליה כולהו לגופיהו: **תנא דבי רב**. קרי לברייתא קמייתא שטויה בתורת כהנים דמקרי ספרא דבי רב לפי שהיה שגור צבית המדרש כפי כולם אבל ברייתא דתנא דבי ר"י לא היתה שגורה אלא כפי תלמידיו: **תנא דבי רב סבר**. למיניהו דכל חד לא משתמע כללא למהוי כלל ופרט וכלל דלתרבי סלעס וחגב ככעין הפרט דניהוי קראי יתירי משום דקסבר דלא דיינינן בתרי כללי אלא"כ דמי כללא בתרא לכללא קמא והכא לא דמי לכללא קמא לא קפיד אלא אכרעים ולמיניהו אי כללא קרינן ליה קפיד דלהוי דמי לארצה דלית ליה ארבעה סימנין: **ולאו דמיניה לא**. הלכך חד מחזריה לא אתי: **כל דדמו ליה**. הלכך סלעס אתי מארצה וחרגול כדאמרן ואייתרא ליה לראשו ארוך: **תנא דבי ר' ישמעאל כי האי גווגא דאין**. ומהכא שמעינן ליה דהא קחזין דדריש לכו: **ארצה וחרגול כתיב** וכעין הפרט צעינן: **כל דהו**. ואפי' לא דמו ליה אלא צחד סימן דהא שמעינן סלעס דלא צעינן דמי לפרט צכל דדין מדאיתרבי ראשו ארוך: **ומר כי אתריה**. רשון דתנא דבי רב הוא ניפול דתנא דבי רבי ישמעאל ורשון דתנא דבי ר' ישמעאל הוא ניפול דתנא דבי רב וצין למר וצין למר סלעס אין לו זנב וחרגול יש לו זנב. וחגבים הללו אין טעונין שחיטה שהרי אחר דגים הוזכין הכתובים זאת תורת הצהמה כמשמעו והעוף כמשמעו עוף ולא שרץ העוף דהיינו מינים קטנים וכל נפש החיה הרומשת במים אלו דגים ולכל נפש השורצת על הארץ אלו חגבים. כהנכות גדולות: **הפורה בזה**. שט בזה על פני המים: **הקבועין זו**. יותר

מן הסנפירין שאין זזין מאליהן אלא צידים אבל כל הסנפירין הוא יכול לכשכשן: **הסולתנים**. מין דגים קטנים בצלע"ט טווינ"א: **אקונים** משני דדין במקום שיהיו **ז** **א** **ו** יותר משני דדין שזין ולפי דברי אלה ננריך צבאן יותר משלשה דדין למ"ד כללא קמא דוקא אפי' אין כאן אלא ב' דדין חשונין שזין **ו** לו יש דדין אחרים גרועים מהן כי כולם יש להנריך ולמאן דאמר כללא בתרא דוקא לא ננריך אלא שנים החשונין ולכן לא היה לנו להנריך אין ראשו ארוך למאן דלית ליה כללא בתרא דוקא כמו שפי' רש"י **א** **ו** **ז** שם ולפי' ננטרין לומר דאין לו זנב ואין ראשו ארוך הם דגדים גרועין יותר מאותן שאנו מנריכין צברייתא כהנזך השוה ולכן לא היינו מנריכין אותם אם היינו אומרים כללא בתרא דוקא ובכן מתיישב גם מה שאנו מרבים ראשו ארוך מסלעס ואין אנו מרבים אותו שאין לו ארבע כנפים או שאין כנפיו חופים את רובו כי אותם הם סימנים חשוכים יותר מאין ראשו ארוך ומיהו צבאל או סמנא ניחא כמו שפי' ריב"א דאין לך שום חגב חסר סימן אחד דארבע כנפים או כנפיו חופים את רובו שלא יא עוד חסר סימן או סימן אחד דאין ראשו ארוך או סימן אחד מה שאנו משכחת ליה שאינו חסר אלא סימן דאין ראשו ארוך צלבד ולפי מה שפירשנו היהו דעירוצין ומזיר קשיא אמאי איננריך למימר פ' הגזול בתרא (ב"ק דף ק"א:) דר"א דריש ריבוי ומיעוטי דאפי' דריש כללי ופרטי אתי שפיר וסבר כמ"ד כללא בתרא דוקא ובגי צחד ד' פירוש צד החשוב מן השאר שאין ד' אחר חשוב כיוצא בו מה הפרט מפורש גופו ממון אף כל גופו ממון ילאו שטרות אבל דבר המיטלטל לא נריך ולא אימעט קרקעות כי זהו ד' גרוע יותר מדג שהוא ד' גרוע יותר דהא כי דריש ליה כרייה ומיעט וריצה אינו ממעט קרקעות אלא שטרות וי"ל דמשום דמוכחא מלתא דשמעתא דפ' נגמר הדין (סנהדרין דף מה:) וההיא דפרק שלשה מינים דנוזר (דף לה.) דר' אליעזר דריש ריבוי ומיעוטי קאמר נמי התם הכי וצ"ע בשמעתא דשן ועין צקדושין (דף כד:) ואו פסח או עור דבכורות (דף לו.) וצכל הש"ס במקום שאמר מה הפרט מפורש דבר המיטלטל וגופו ממון אם יהיה זה דוקא למ"ד כללא קמא דוקא או שמה נאמר כי גם למ"ד כללא בתרא דוקא אפי' לא יהיו השני דדין החשונין שזין לגמרי כיון שקרויין להיות שזין חשונין כשזין וכחד ד' דמו ומה שלא ננריך אלא חד ד' זהו כשהשני גרוע הרבה יותר ממנו כי כן נראה יותר כדי שיהא דברי הכל במה שמנריך צכל הגמ' דבר המיטלטל וגופו ממון כי שני דדין האלו קרויין להיות שזין וגם יתיישב צכך מה שנריך לומר בהגזול בתרא (ב"ק דף ק"א:) דר' אליעזר דריש ריבוי ומיעוטי ולא ננטרין לתרץ בדוחק כאותו תירוצ' שכתבתי: **במאי** קמיפלגי. וא"ת אמאי לא מפרש דליכא צינייהו שאר חגבים שאין ממין אותם הכתובים שיש להם ארבעה סימנים הכתובים בתנאי' ואין ראשו ארוך דלתנא דבי רב אסירי אע"פ שיש להם ד' סימנים דמתני' דאין צכלל אלא מה שצפרט וי"ל דשמה ליכא שום חגב שיהא בו ה' סימנים שלא יחא ממין אותם הכתובים בתנאי' א"נ רבותא נקט דאפי' בראשו ארוך שרי תנא דבי ר' ישמעאל: בצוק שמעתא פי' צקונטרס דחגבים הללו אין טעונין שחיטה שהרי אחר דגים הוזכין הכתוב וזאת תורת הצהמה כמשמעו והעוף כמשמעו ולא שרץ העוף דהיינו מינים קטנים וכל נפש החיה הרומשת במים אלו דגים ולכל נפש השורצת על הארץ אלו חגבים כהנכות גדולות כך פי' צקונטרס ולא הוזכר להציא צקונטרס מה"ג אלא משום דדריש ליה דגים ולכל דבכמה מקומות בש"ס מוכח דשרי צלא שחיטה בצוק פ' ר' עקיבא (שבת דף ט:) חגב טמא אין מנעינן לקטן דלמא מיית ואכיל ליה אבל חגב טהור אין לחוש וצריש פ' דם שחיטה (כריתות דף כה.) קאמר אוליא דם דגים וחגבים שכולם היתר ומפרש דאין טעונין שחיטה וצפ' אין מעמידין (ע"ז דף לח. וסע ד"ה לעולם) דאמר רב עובדי כוכבים שהציטו את האור צבאגם כל החגבים אסורים ומפרש טעמא דלא ידיע הי טמא והי טהור אבל לשחיטה לא חיישינן ועוד התם בצוק פירקא חגבים הצאים מן ההפתק ומן האורז מותרים ליקח מן העובד כוכבים וכן הבאין מן הסלולה ולפני חנוני אסורין מפני שמלץ עליהם יין ולעיל א' הצאתי צרייתא דמוספתא דקתני אוכל אדם דגים וחגבים צין חיים וצין מתים ואינו חושש ואע"ג דאוכל לאו דוקא דבחיים איכא משום צל תשקלו כדמוכח בפ' ר' עקיבא בשבת (דף ט:) מ"מ נקט אוכל למימר דליכא איסור אכר מן החי דלא בעי שחיטה. [וע"ע תוס' ע"ז לח. ד"ה לעולם]:

שלשה דדין

שלשה דדין **א** **ו** **ז** מכל אדדדיהן אלא לרבות העמיד לגדל אחר זמן לא יקשה כלום דעל כרחק שני דדין דמנריכין צעירוצין (דף כח.) למ"ד דכללא בתרא דוקא ושלש דדין שמנריך למאן דאמר כללא קמא דוקא לאו דוקא אומר שנים ושלשה דלמאן דאמר כללא קמא דוקא אפי' זה' דדין נריך לדמות דא"כ

תיקשי עלה דההיא דעירוצין הא דאמר דנוזר פ' שלשה מינין (דף לה:) דכל היכא דליכא תרי כללי ופרטי מרבינן כל דדמי ליה מחד ד' וכל היכא דליכא תרי פרטי וכללי מרבינן כל דדמי ליה משני דדין אלא ודאי מסתברא דשני דדין דעירוצין וחד ד' דנוזר חדא מילתא היא ומיירי צעירוצין כגון שיש לו שני דדין חשונין שזין וז' שלשי שאינו חשוב כל כך דכה"ג איכא גבי כלל ופרט דצקר ואלן ויין ושכר צשמעתא דעירוצין (דף כח.) וצנוזר (דף לה:) מיירי כגון דליכא אלא חד ד' חשוב כגון כלל ופרט וכלל דההיא שמעתא ואיכא נמי ד' שני שאינו חשוב כל כך וכענין זה אמר דנוזר דלא מנריכין אלא חד ד' היינו הנזך החשוב האחד שאין חשוב כמותן וה"ה אם היו שניהם חשונין ושזין וז' שלשי שאינו חשוב כמותן הוו שני דדין החשונין כלד אחד כיון שהן שזין וננריך שיהא כעין הפרט דומה לפרט צאותם שני דדין החשונין דהי מינייהו מפקת וזהו מה שמנריך צעירוצין דומה לפרט מב' דדין אפי' למ"ד כללא בתרא דוקא דהוו להו תרווייהו כלד אחד דנוזר כדפירשנו ומה שמנריך שלשה דדין למ"ד כללא קמא דוקא וי"ל צבא לומר דלא סגי ליה בשני דדין החשובים ושזין כמו למ"ד כללא בתרא דוקא אלא גם צד השלשי הגרוע נריך שיהא דומה **ו** לכוין וה"ה אם יש ה' דדין נריך שידמה לכוין והשמה אתי שפיר כי מנריכין נמי טפי משלשה דדין ככעין הפרט כי צכל הדדדין צין החשונין צין הגרועין הרבה כמו השלישי נריך שיהא דומה לפרט למאן דאמר כללא בתרא דוקא ולמאן דאמר כללא בתרא דוקא נמי לא יקשה כלום כשננריך יותר משני דדין שזין ולפי דברי אלה ננריך צבאן יותר משלשה דדין למ"ד כללא קמא דוקא אפי' אין כאן אלא ב' דדין חשונין שזין **ו** לו יש דדין אחרים גרועים מהן כי כולם יש להנריך ולמאן דאמר כללא בתרא דוקא לא ננריך אלא שנים החשונין ולכן לא היה לנו להנריך אין ראשו ארוך למאן דלית ליה כללא בתרא דוקא כמו שפי' רש"י **א** **ו** **ז** שם ולפי' ננטרין לומר דאין לו זנב ואין ראשו ארוך הם דגדים גרועין יותר מאותן שאנו מנריכין צברייתא כהנזך השוה ולכן לא היינו מנריכין אותם אם היינו אומרים כללא בתרא דוקא ובכן מתיישב גם מה שאנו מרבים ראשו ארוך מסלעס ואין אנו מרבים אותו שאין לו ארבע כנפים או שאין כנפיו חופים את רובו כי אותם הם סימנים חשוכים יותר מאין ראשו ארוך ומיהו צבאל או סמנא ניחא כמו שפי' ריב"א דאין לך שום חגב חסר סימן אחד דארבע כנפים או כנפיו חופים את רובו שלא יא עוד חסר סימן או סימן אחד דאין ראשו ארוך או סימן אחד מה שאנו משכחת ליה שאינו חסר אלא סימן דאין ראשו ארוך צלבד ולפי מה שפירשנו היהו דעירוצין ומזיר קשיא אמאי איננריך למימר פ' הגזול בתרא (ב"ק דף ק"א:) דר"א דריש ריבוי ומיעוטי דאפי' דריש כללי ופרטי אתי שפיר וסבר כמ"ד כללא בתרא דוקא ובגי צחד ד' פירוש צד החשוב מן השאר שאין ד' אחר חשוב כיוצא בו מה הפרט מפורש גופו ממון אף כל גופו ממון ילאו שטרות אבל דבר המיטלטל לא נריך ולא אימעט קרקעות כי זהו ד' גרוע יותר מדג שהוא ד' גרוע יותר דהא כי דריש ליה כרייה ומיעט וריצה אינו ממעט קרקעות אלא שטרות וי"ל דמשום דמוכחא מלתא דשמעתא דפ' נגמר הדין (סנהדרין דף מה:) וההיא דפרק שלשה מינים דנוזר (דף לה.) דר' אליעזר דריש ריבוי ומיעוטי קאמר נמי התם הכי וצ"ע בשמעתא דשן ועין צקדושין (דף כד:) ואו פסח או עור דבכורות (דף לו.) וצכל הש"ס במקום שאמר מה הפרט מפורש דבר המיטלטל וגופו ממון אם יהיה זה דוקא למ"ד כללא קמא דוקא או שמה נאמר כי גם למ"ד כללא בתרא דוקא אפי' לא יהיו השני דדין החשונין שזין לגמרי כיון שקרויין להיות שזין חשונין כשזין וכחד ד' דמו ומה שלא ננריך אלא חד ד' זהו כשהשני גרוע הרבה יותר ממנו כי כן נראה יותר כדי שיהא דברי הכל במה שמנריך צכל הגמ' דבר המיטלטל וגופו ממון כי שני דדין האלו קרויין להיות שזין וגם יתיישב צכך מה שנריך לומר בהגזול בתרא (ב"ק דף ק"א:) דר' אליעזר דריש ריבוי ומיעוטי ולא ננטרין לתרץ בדוחק כאותו תירוצ' שכתבתי: **במאי** קמיפלגי. וא"ת אמאי לא מפרש דליכא צינייהו שאר חגבים שאין ממין אותם הכתובים שיש להם ארבעה סימנים הכתובים בתנאי' ואין ראשו ארוך דלתנא דבי רב אסירי אע"פ שיש להם ד' סימנים דמתני' דאין צכלל אלא מה שצפרט וי"ל דשמה ליכא שום חגב שיהא בו ה' סימנים שלא יחא ממין אותם הכתובים בתנאי' א"נ רבותא נקט דאפי' בראשו ארוך שרי תנא דבי ר' ישמעאל: בצוק שמעתא פי' צקונטרס דחגבים הללו אין טעונין שחיטה שהרי אחר דגים הוזכין הכתוב וזאת תורת הצהמה כמשמעו והעוף כמשמעו ולא שרץ העוף דהיינו מינים קטנים וכל נפש החיה הרומשת במים אלו דגים ולכל נפש השורצת על הארץ אלו חגבים כהנכות גדולות כך פי' צקונטרס ולא הוזכר להציא צקונטרס מה"ג אלא משום דדריש ליה דגים ולכל דבכמה מקומות בש"ס מוכח דשרי צלא שחיטה בצוק פ' ר' עקיבא (שבת דף ט:) חגב טמא אין מנעינן לקטן דלמא מיית ואכיל ליה אבל חגב טהור אין לחוש וצריש פ' דם שחיטה (כריתות דף כה.) קאמר אוליא דם דגים וחגבים שכולם היתר ומפרש דאין טעונין שחיטה וצפ' אין מעמידין (ע"ז דף לח. וסע ד"ה לעולם) דאמר רב עובדי כוכבים שהציטו את האור צבאגם כל החגבים אסורים ומפרש טעמא דלא ידיע הי טמא והי טהור אבל לשחיטה לא חיישינן פירקא חגבים הצאים מן ההפתק ומן האורז מותרים ליקח מן העובד כוכבים וכן הבאין מן הסלולה ולפני חנוני אסורין מפני שמלץ עליהם יין ולעיל א' הצאתי צרייתא דמוספתא דקתני אוכל אדם דגים וחגבים צין חיים וצין מתים ואינו חושש ואע"ג דאוכל לאו דוקא דבחיים איכא משום צל תשקלו כדמוכח בפ' ר' עקיבא בשבת (דף ט:) מ"מ נקט אוכל למימר דליכא איסור אכר מן החי דלא בעי שחיטה. [וע"ע תוס' ע"ז לח. ד"ה לעולם]:

סו.

עין משפט נר מצוה

ערה א מיי" פ"א מהל' מאלכות אסורות הל' כד סגמ עשין סב טוש"ע י"ד פ"י פג סעף ב:

עמוד ראשי

לעזי רש"י

טווינ"א. טונה.

עמוד ראשי

שיטה מקובצת

א [שלשה צדדים (מכל עדיהם) אלא לרבות: **א** [כשננריך יותר משני צדדין במקום שיהיו הצדדין שזין ולפי דברי אלה נצריך כאן יותר משלשה צדדין למאן דאמר כללא קמא דוקא אפי' אין כאן אלא שני צדדין חשונין ושזין ויש צדדין אחרים גרועים מהם: **א** [כמו שפי' גם רש"י ולפי זה:

עמוד ראשי

רבינו גרשום

מהיכא תיתי ארבה וחרגול כתיב. ובעינן דיהא שוה לארבה וחרגול מה ארבה וחרגול ידש להן ד' סימנין אף כל (ונרבי) [ולא נרבי] אלא שיש בו ארבעה צדדין חשונין ושזין ויש סימנין: ומ"ש התם סלעס זה רשון כו' תנא קמא דר' ישמעאל מר כי אתריה כו'. כלומר באתריה דמר קרו הכי ובאתריה דמר קרו הכי: [כתוב בגליון] פירוש גבחת גבחות בשדרה שלו כעין גמל. ארבה אין לו גבחת ולא זנב. סלעס יש לו גבחת ויש לו זנב. חרגול יש לו גבחת ויש לו זנב. ארבה זה גובי אין לו גבחת. סלעס זה רשון יש לו גבחת. חרגול זה נפיל יש לו גבחת ויש לו זנב. חגב זה נדוין. ד' פעמים למיניהו להביא צפורת (ברודי') [כרבים] ויוחנה ירושלמית וערצוביה והרובינית. ואלו הן ד' סימנין. ד' רגליה וד' כנפיה וקסוליהם וכנפיו חופות רוב עובדי ורוב אורכו [נאותן]. כללא קמא אשר לוא כרעים כללא בתרא למיניהו להביא את שיש לו ד' סימנין:

עין משפט ונר מצוה

רעו א מיי פ"ח מהל' מחללות אסורות הל' כד סמג עשין סב טוש"ע י"ד ס' פג סעיף ג:

רעו ב מיי פ"ב עס הלכה ד':

רעה ג ד מיי עס הל' יח סמג לאוין קלב טוש"ע י"ד ס' פד סעיף א:

רבינו גרשום

מכרי תני התם בנדה פ' בא סימן התחתון כל שיש לו קשקשת ויש לו סנפיר דג טהור: אקשקשת קא סמכינן כלומר דחוינן יש לו סנפיר ואין לו קשקשת דג טמא לא נכתוב רחמנא סנפיר ונכתוב קשקשת: כלומר השתא דקי"ל דקשקשת (כלבי) [לבוש] גינהו נכתוב רחמנא קשקשת ולא נכתוב סנפיר ולא אתי למטעי דקשקשת היינו סנפיר: תנו (א) רבנן אין לו עכשיו כו'. כלומר סנפיר וקשקשת: כספטיים ואכספטיים גרסי: מה כשהתיר במפורש לא התיר אלא בכלים כדבעינן לפרושי לקמן איזהו מפורש ואיזהו סתם: מנין לרבות בורות שיחין ומערות כו'. כלומר אע"ג דאין לו: בימים ובנחלים אין חריצין ונעיצין לא. כלומר אע"ג דלית ליה אכול: במים חזר וכלל כלומר את זה תאכלו מכל אשר במים כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים: ואירבו להו בורות ושיחין ומערות לאיסורא כו'. כלומר את אמרת בורות שיחין ומערות ששוחה ושותה מהן ואינו נמנע אע"ג דלית ליה

(א) תכאן עד ד"ה מה כשהתיר ש"ן לעיל ע"ה.

סו:

כָּל שִׁישׁ לֹו קִשְׁקֶשֶׁת יֵשׁ לוֹ סַנְפִּיר. וא"ת מנין היה להם זה למכמים וכן לעיל (דף סג:): דמניא שאין במיני דגים טמאים אלא ז' מאות מנין היה להם שהתירו בכך את השאר וליכא למימר מאדם שקרא להם שמות קים להו הכי שמסר לדורות כך שהם טמאין שכן הוא הכיר את כולם דהא לא משמע במקרא שקרא שמות אלא לבהמות ולעופות שאע"פ שידע שמו של הקב"ה כדדרשין (במ"ר בראשית פ"ו) אני ה' (הוא) שקרא לי אדם הראשון בדגים מיהא לא אשכחן ויש לומר מכל אשר יקרא לו האדם יש לרבות אפי' דגים ואיכא למימר דמאדם קים להו ואם תמלא לומר שלא קרא להם שמות יש לומר דהכי קים להו הלמ"מ:

הוּא אַמִּינָא מאי קשקשת סנפיר.

צ"פ (לעיל דף כב: סד"ה אלתרין) פירשתי דלא שייך כאן לאקשויי וכי אלתרין קרא לכתוב כדי שלא נטעה כדפרין התם גבי אלתרין קרא למעוטי ספיא: **יִגְדִּילָ תורה ויאדיר**. הרבה אמר לנו טעמים לידע מהו קשקשת: **אַימָא בבליים** אע"ג דאית ליה לא תיבול, וא"ת א"כ את זה תאכלו מאי אהני ליה יש לומר שלא תאמר מה הפרט מפורש מים נוצעין ונאסור צורות שיחין ומערות דדרשין לאיסורא כתב רחמנא תאכלו למימר מה הפרט מפורש גדלים על גבי קרקע להתיר יש לו צורות שיחין ומערות כימים וכנחלים והא דקאמר בסמוך איפכא היינו למאי דדרשין להתירא: **לֹא ס"ד** דבתיב **כָּל אשר אין לו סנפיר** וקשקשת. מימה מאי ראהי ה"א וז' אימא דהאי קרא בתרא קאי אדיוקא דצימים וצנחלים כי לית ליה לא תיכול הא אית ליה אכול אכל צכלים אע"ג דאית ליה לא תיכול ותהוי השתא קרא קמא כפשטיה דמה ראת דמימא קרא קמא אדיוקא וקרא בתרא כפשטיה וי"ל דבקרא קמא אין לחוש אי קאי אדיוקא משום דכתיב ציה אותם תאכלו דמשמע אותם ולא אחרים והרי הוא כמו שכתוב בזהדיא ולא אחרים וא"ת והיכי משמע מהאי קרא דשרי צכלים אימא למעוטי מללא אחא כלומר צכלים ליכא לאו אכל עשה מיהא איכא כדמוכח קרא קמא אפי' ציש לו וי"ל דבהאי קרא בתרא לא כתיב לאו והכי כתיב וכל אשר אין

לו סנפיר וקשקשת צימים וצנחלים מכל שרץ המים ומכל נפש החיה אשר צמים שרץ הם לכם ובאידך קרא דבתריה הוא דכתיב הלאו ושרץ יהיו לכם מזהרם לא תאכלו ועוד דאין זה סברא שיהא צכלים חמורים מימים ונחלים דציש להם סנפיר וקשקשת נמי אסירי ובאין להם סנפיר וקשקשת קילי טפי דליכא צהו אלא עשה והאי שינויא בתרא ניחא טפי דלמה ליה (ט) להתיר צכלים מקרא דיש לו לישתוק ציה מימים ונחלים ואנא ידענא היתר כלי מקרא דאין לו ותרץ לומר דהוה אמינא דקרא דאין לו אחא למעוטי כלי מללא אכל עשה איכא ויש לו אפי' צכלים נמי שרו להכי אלתרין קרא קמא למשרי כלים לגמרי אע"ג דאין לו:

צמים

הלכך על כרחך רישא נמי כי כתיב ימים ונחלים ולא כלים מאיסורא ממעט להו ואותם תאכלו דממעט אמי שאין לו קאי והכי קאמר ימים ונחלים הוא דאותם תאכלו ולא מי שאין לו אכל כלים אפי' אין לו אכול וייינו שני מקראות סתום ומפורש דלעיל שהותרו צהם כלים ולקמן [סו:] צעי הי קרי סתום והי קרי מפורש: **ואימא צמים כלל**.^(ב) דכל שרץ המים צעינן סימנין: **חריצין ונעיצין** לא. וכ"ש צורות ולמה לי תאכלו מכל אשר צמים לאחויי צורות להיתרא: **צמים חזר וכלל**. תרי צמים כתיבי גבי הדדי מכל אשר צמים כל אשר לו סנפיר וקשקשת צמים:

אלו טרפות פרק שלישי חולין

אקונם ואפונם כספטיאם ואכספטיאם. כולן לשון פרסי הן: **סנן הסס**. צמס' נדה: **אקשקש סמכינן**. דהא אינה צלא סנפיר כדמני תנא ואסנפיר לא סמכינן דהא דג טמא נמי יש לו סנפיר: **הוה אמינא**. קשקשת הוא הפורח צהן ואתי לאכשורי דג טמא כתב [רחמנא] תרווייהו למימרא דעל כרחך

חד מינייהו הוי הך דקצועין צו: ופרכינן **והשתא**. דכתיבי תרווייהו מנגלן דקשקשת לצושא הוא דמפרש תנא דמתניתין קשקצין אלו הקצועין צו על כרחך מהאי קרא מישתמע ושריון קשקשים וגו' וכיון דפשיטא לן דקשקשת הוא לצושא ליכתוב קשקשת לחודא דהא עלה סמכינן והשתא ליכא למימר הוה אמינא מאי קשקשת סנפיר: כל אשר לו סנפיר וקשקשת צמים אותם תאכלו אותם משמע מיעוטא הא אם אין לו לא תאכלו ולא הצא מכלל עשה עשה: **תאכלו מכל אשר צמים מה ס"ל**. והא מאותם תאכלו דסיפיה דקרא נפקא לן התירא ציש לו ואיסור עשה צאין לו ותאכלו קמא למאי אחא ליכתוב מכל אשר צמים כל אשר לו וגו': **שיכול** וכו'. ואי קשיא תאכלו דרישא הוה ליה למישצק לגופיה וצתרא לדרשא דכל אורחא דדרשא הכי הוא א"כ מו לא משכחת מידי למידרש מתאכלו דסיפא דהא דרשא דדרשין מהאי בסמוך לא משתמעא מיניה: **הואיל** **והסיר**. שרץ המים צלא סימני טהרה צשני מקראות אחד סתום ואחד מפורש כדמפרש להו לקמיה [סו:] והוה אמינא ילמד סתום מן המפורש: **מה כשהתיר במפורש לא הסיר**. צלא סנפיר וקשקשת אלא שקצים הגדלים צמים שצכלים כגון תולעים שצהן. ולקמן מפרש מנא לן דמישתרו: **אף כשהסיר כו' לא הסיר אלא צכלים**. אצל כל שאר מימות כגון חריצין ונעיצין שהן נוצעין ודומין לימים ונחלים האמורין צפרסא^(א) או צורות שיחין ומערות שאין דומין להם שאין נוצעין לא התיר צהן צלא סנפיר וקשקשת: **מנין להסיר צורות שיחין ומערות**. שאינו נמנע לשמות עס הסולעים שצהם הואיל ואין דומין לימים ונחלים שהסימנין אמורין צהן: **ס"ל תאכלו מכל אשר צמים**. ומתאכלו דסיפא לא מצי למדרש התירא אלא איסורא דהא אותם תאכלו כתיב וקאי

אסנפיר וקשקשת אכל מתאכלו קמא מצי למידרש צאנפי נפשיה וסנפיר וקשקשת אימים ונחלים דסיפא קאי והכי קאמר תאכלו מכל אשר צמים אפי' צלא סימנין וכגון צשאר מימות שאין ימים ונחלים כל אשר לו סנפיר וקשקשת [צמים] צימים וצנחלים אותם תאכלו ולא צלא סנפיר וקשקשת דצימים ונחלים צעי סימנין: **היכן הסיר צכלים**. מאחיה מקרא אחה למד: **צימים וצנחלים** הוא. דכתבתי לך אותם למעוטי מי שאין לו הא צכלים אע"ג דלית ליה אכול: **ואימא צכלים אע"ג דאים ליה לא סיכול**. דהא גבי התירא כתיב ומשמע דמהתירא ממעט להו דהכי משמע צימים וצנחלים הוא דתאכלם אצל צכלים לא תאכלם: **לא ס"ד**. דהא גבי איסורא דאל תאכלו את אשר אין לו כתיב נמי ימים ונחלים למעוטי כלים והכא על כרחך מאיסורא ממעט להו ונחלים הוא דאותם תאכלו דממעט אמי שאין לו קאי והכי קאמר ימים ולקמן [סו:] צעי הי קרי סתום והי קרי מפורש: **ואימא צמים כלל**.^(ב) דכל שרץ המים צעינן סימנין: **חריצין ונעיצין** לא. וכ"ש צורות ולמה לי תאכלו מכל אשר צמים לאחויי צורות להיתרא: **צמים חזר וכלל**. תרי צמים כתיבי גבי הדדי מכל אשר צמים כל אשר לו סנפיר וקשקשת צמים: העל

מסורת הש"ס

(א) מדה נא.; (ב) וצחים מד. צ"ק סד: בבורות נא. ע"ש שביעות ה.. (ג) וויקרא יא[ו], (ד) ג"ל הוא שמי[ו],

תורה אור השלם

1. ובדבע בחשת על ראשו ושריון קשקשים הוא לבוש ומשקל השריון חמשת אֵלפים שקלים בחשת: שמואל א יז ה 2. ה' חפץ למען צדקך יגדיל תורה ויֵאדיר: ישיעוהו מב כא 3. אַת זֶה תֵּאכְלוּ מִכָּל אֲשֶׁר בָּמִים כָּל אֲשֶׁר לוֹ סַנְפִּיר וְקִשְׁקֶשֶׁת בַּיָּמִים בַּיָּמִים וּבַנְּחָלִים אֹתָם תֹּאכְלוּ: ויקרא יא ט 4. וְכָל אֲשֶׁר אֵין לוֹ סַנְפִּיר וְקִשְׁקֶשֶׁת בַּיָּמִים וּבַנְּחָלִים מִכָּל שֶׁרֶץ הַיָּמִים וּמִכָּל נֶפֶשׁ הַחַיָּה אֲשֶׁר בָּמִים שֶׁקֶץ הֵם לָכֵן: ויקרא יא י

הגהות הב"ח

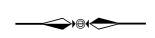
(א) רש"י ד"ה ואימא צמים כלל דלכל שרץ: (ב) חוב' ד"ה לא ס"ד וס' תמא טפי דלמה ליה להזכיר כלים בקרא דיש לו:

מוסף רש"י

קשקשת. מלבושין של דג (דב) אלו קליפין הקצועין צו (ויקרא יא ט). סנפיר. אלו כנפים ששט צהן על פני המים (טו).

מסורת הש"ס

א) ז"ק סד: שזעוה ה. כסרות נא. וואָה דמנא ר' ישמעאל י"ג מדות שהמורה נדרכות בהן והא איכא גס מדה זו הניחו בחימה חוס' שזעוה ה. ד"ה דתנא, ב) לעיל נח., ג) בימים ונחלים. רש"י, ד) וַיֵּלֶךְ לַחֲבִירוֹ.

תורה אור השלם

1. וְכָל הַשְּׂרָץ הַשֶּׁרֶץ עַל הָאָרֶץ שָׁקֵץ הוּא לֹא יֵאָבֵל: וּרְקָא יא מא 2. אַתְּ זֶה תֵּאבְדוּ מִבֶּל אֲשֶׁר בְּיָמֵינוּ בֵּל אֲשֶׁר לוֹ סְנַפִּיר וְקִשְׁקֶשֶׁת בְּיָמֵינוּ וּבְנִחְלָיִים אֲתָם תֵּאבְדוּ: וּרְקָא יא ט

גליון הש"ס

נב' קישות שהתליעה. עי' פסחים קטו ע"ז חוס' ד"ה קפא:

מוסף רש"י

דבי ר' ישמעאל תנא במים במים. כל מקום שנאמר במים במים ב' פעמים, כלומר כל מקום שנאמר ב' כללות זו אכל זו ופרט אחריה, דהיינו שמי כללות דמשמע דכלל מים צניען סנפיר וקשקשת, ופרט כתיב אחריהם בימים ונחלים, דמשמע בימים ונחלים סנפירים הם צניען סנפיר וקשקשת אצל הגדלים במים מוכנסין מתאכלין בלא כולל ופרט. לא דייקנן ליה בכלל ופרט, אלא מטיילין הפרט ביניהן ודינן אותן כדביו ומיעוטי (בבברות נא.) הואיל וכללים סמוכים הם והפרט אינו ביניהן אלא אחריהם כתיב בימים ונחלים, דמשמע דיימים ונחלים הוא דצניען סנפיר וקשקשת אצל שיחין ומעורות לא, אין זה נדרש בכלל ופרט דלא ליתרבי אלא בעין הפרט, אלא כרתיא ומיעט וריבה ואתרבי כל מילי, אלא דאתרבי כל מילי, אלא דמשעט מהני למעוטי פורתא חדא מילתא ותו לא (ב"ק טד:).

הטל פרט. הסמוך להם ותנהו ביניהם ודונם ככלל ופרט וכלל ותרבי ציה כל כעין הפרט הלכך אי לאו תאכלו קמא הוה מרבינן ככעין הפרט אפי' צורות דדמו לפרט כזכי שהן מים גדלין על גבי קרקע

אצל השתא דכתיב תאכלנו קמא דרשינן ליה הכי מה הפרט מפורש מים נוצעין אף כל מים ונעיצין אף כל מים נוצעים ואיתרבו חריצין ונעיצין לאיסורא דכל פרט למעוטי תמא: ואימא מה **הפרט מפורש וכו'.** דלע"ג דלא דמי ליה לפרטא אלא כחד נד מרבינן דכללא בתרא דוקא: א"כ **תאכלנו מאי אהני ליה.** בלאו איהו נמי כלים לא מיתסרי דהא לא דמו לפרט כמירי אלא לאו תאכלנו למשרי צורות תמא ולנמירא דלא תרבי ככעין הפרט אלא חריצין ונעיצין דדמו ליה בשני נדדין: **חריצין.** ארוכין וקנרים: **נעיצין.**

רחצין כגון אותן שעושין לצדירי דגים: ואימא איפכא לא גרסינן הכא עד כסיפא דשמעתא בתר מלתא דתנא דבי ר' ישמעאל אצל הכא גבי תנא דבי רב דדריש כללי ופרטי ליכא לאותציה דהא כעין הפרט צניען ומאי כעין הפרט אית כזה דתרביניהו לאיסורא ותפיק חריצין ונעיצין: **במים במים ב' פעמים.** הואיל ושני הכללות סמוכין כשתטיל פרט שאחריהם ביניהם מדה בתורה היא שלא תדונם ככלל ופרט אלא כרביי ומיעוט דלהכי פלגיניהו רחמנא לפרטא מכללא דלא דתרשיה ככלל ופרט. ואיכא צין ריבה ומיעט לכלל ופרט די דרשינן כלל ופרט הוי פרט פירושו של כללא ואין ככלל אלא מה שצפרט ואפי' דבר הדומה לו אין לך להציא וכשכלל לך כלל שני אחר הפרט אהני לאתויי מידי דדמי ליה לפרט אצל כי דרשינן ריבה ומיעט לא פירש המיעוט את הרביי אלא מיעט שלא תשמע ממנו הכל אלא זה והדומים לו וכלאו רביי שני הוה מרבינן כל דדמי ליה למיעוטא ואהני רביי שני לאתויי כל מילי ואהני מיעוטא למעוטי מידי דלא דמי ליה כלל והכי מפרשינן בפ' נגמר הדין (סנהדרין דף מה:.) גבי כל הנסקלין נתלין דרביי ומיעוט לחודיה מיימי כל דדמי ליה בכל מילי. ומשום דרביי ומיעוט מידריש אינטריך תאכלנו קמא למשרי צורות דלמי דרביי ומיעוט וריבוי לאיסורא דאילו ככלל ופרט דרשינן ליה לא הוו מתרבו צורות ולא אינטריך תאכלנו יתירא

דקסבר תנא דבי ר' ישמעאל כללא קמא דוקא דלא מרבי כללא בתרא אלא מידי דדמי לפרט ככל נד דהיינו נוצעין וה"ג אמרן לעיל [טו:] גבי כלל ופרט דחגיבים לתנא דבי ר' ישמעאל דלא מתרבי ראשו ארוך מכלל ופרט משום דלא דמי בכל נד ואינטריך סלעס יתירא לרביי: **ומאי מיעט מיעט צורות שיחין ומערוס.** תאכלנו יתירא סמיך כדאמר' במסקנא א"כ תאכלנו מאי אהני ליה: **שן עלצורין.** שאין להם מוצא ומצוא אלא עלצורין ככלים ולא דמו לאיסורא כמירי דהא ימים ונחלים כתיב: **הי סתום והי מפורש.** דאמר' לעיל [טו:] הואיל והתיר בסתום והתיר כמפורש: **יש לו מפורש.** כההוא קרא דמשמעני ביש לו סנפיר וקשקשת קרי מפורש להתיר כלים בלא סימני טהרה כדדריש לעיל [שס] ימים ונחלים הוא דלואתם תאכלנו ולא אחרים הא ככלים אפי' אין לו תאכלנו: **מיניה הוא דקא מיספרו כלים.** כדפרישית דקאי אמיעוט דלואתם דמשעט אין לו גבי ימים ונחלים כדכתיב א ונחלים אותם תאכלנו ולא שאין לו וממילא דככלים לא אימעיש אצל קראי דמישתעי בלאין לו דאמרן לעיל נמי דמישתרו מיניה כדאמרן כל אשר אין לו בימים ונחלים אלא דכלים הא ככלים תאכלנו לא הוי מפורש להיתר כלים כולי האי משום דלאהרת לא תאכלנו לא סמיכא לפרטא אלא לכלל דכל נפש החיה אשר במים לא תאכלנו ומשמע טפי דבכל מימות שבעולם אפי' ככלים אזהר אלא אגן הוא דדרשינן ליה בכלל ופרט וכלל דבדידיה נמי איכא ב' כללות סמוכין זה לזה אחר הפרט דכתיב בימים ונחלים מכל שרץ המים ומכל נפש החיה וגו': **דהאי הוא דמוכח אהאיך.** קרא דיש לו דלמשרי כלים תמא: **דאי מהאיך הוה אמינא.** בנחלים אותם תאכלנו הא ככלים אפי' אותם לא תאכלנו ותמא בימים ונחלים דאין לו וגלי עליה דכי מעטיניהו לכלים מאיסורא מעטיניהו ולא מהתירא: **לשפי' לשון השופה יין** (י' לחמרא (ב"מ דף טו.) לשון מוריק מכלי אל כלי: **שיכרא.** של תמרים הוא ומצויין בהן תולעים: **בצצייתא.** יציבי שמסננין אותו דרך עניים וקשים דקים: **באורפא.** שאם תפול תולעת על הקשים לא יראהו ומשם תפול לכלי ולמחר כשיראנה יהא סבר שלא יתה מן השכר לקשים ותולעת המים מותרת כדאמרן: **וקעצר משום שרץ השורץ על הארץ.** דכיון דרחשה והלכה קמ' על הקשין נעשית שרץ הארץ: היינו רבישיה. וכמי שלא פירשה מן המים היא: **יבחושיין.** כמין יתושין דקין הנמנאות במרחפות של יין:

אלו טרפות פרק שלישי חולין

סז.

במים במים שני פעמים אין זה כלל ופרט אלא ריבה ומיעט. פי' בקונטרס משום דכרביי ומיעוט מדריש אינטריך תאכלנו קמא למשרי צורות שיחין ומעורות דלאתו כרביי ומיעוט ורביי דאסור דאילו כלל ופרט דרשינן לא הוה מתרבי צורות ולא אינטריך תאכלנו

יתירא דקסבר תנא דבי ר' ישמעאל כללא קמא דוקא ולא מרבינן ככלל בתרא אלא מידי דדמי ליה בכל נד לפרט דהיינו נוצעין וזריך לומר דסוגיא דלעיל דדריש כלל ופרט וכלל ואפ"ה אינטריך ליה לתאכלנו להתיר צורות שיחין ומעורות קסבר כללא בתרא דוקא והוו מתרבו צורות שיחין ומעורות אע"ג דלא דמו אלא כחד נד שהם מים הגדלים על גבי קרקע וכי פריך אי מה הפרט מפורש מים הגדלים על גבי קרקע ורבי אפילו צורות שיחין ומעורות לאיסורא הוה מצי לשנויי קסבר כללא קמא דוקא ובעי' עד דדמי ליה בכל נד אלא האמת קמתרן דמתאכלנו קדריש לכו לעיל כצרייתא והשתא לפירוש זה לא פליגי מידי בהן מלתא סוגיא דלעיל ותנא דבי ר' ישמעאל דהכא ויש תמוה דכי פריך כסמוך ואיפוך אגא ומשני מרבה אני צורות שיחין ומעורות להתירא שהם עלצורין ככלים למה לי להזכיר כלל עלצורין דהוה ליה למימר דאיבעי ליה לרביי חריצין ונעיצין טפי לאיסורא לפי שהם נוצעים כימים וכנחלים לכך נראה לו דהנך חריצין ונעיצין דהכא איירי בלאין נוצעין ולהכי פריך כיון דלאין נוצעין מה לי צורות שיחין ומעורות מה לי חריצין ונעיצין ומשני דחריצין ונעיצין אע"ג שאין נוצעין דמו טפי לימים ונחלים שאין עלצורים ככלים אצל צורות שיחין ומעורות עלצורים ככלים אצל דדריש ריבה ומיעט מרבה חריצין ונעיצין שאין נוצעין לאיסורא והתירא דתאכלנו מוקי לה כצורות שיחין ומעורות אצל למאן דדריש לעיל כללי ופרטי מרבה מתאכלנו להתירא אפי' חריצין ונעיצין שאין עלצורים ככלים כיון דלאין נוצעים:

דקא הכי במנא נמי דלמא פריש לרפנא דמנא רביתיה ומנא תימרא דתניא מנין לרבות בורות שיחין ומעורות ששוחה ושותה מהן ואינו נמנע ת"ל² תאכלו מכל אשר במים וליחושי דלמא פריש לדפנא והדר נפיל אלא היינו רביתיה ה"ג היינו רביתיה אמר ליה רב חסדא לרב הונא תניא דמסייע לך כל השרץ השורץ על הארץ י־לרבות יבחושין שסינגן טעמא דסינגן הא לא סינגן שרי³ אמר שמואל⁴ קישות שהתליעה באביה

והדר נפיל למנא התם² היינו רביתיה ומנא תימרא רבות בורות שיחין ומעורות ששוחה ושותה מהן ואינו נמנע ת"ל² תאכלו מכל אשר במים וליחושי דלמא פריש לדפנא והדר נפיל אלא היינו רביתיה ה"ג היינו רביתיה אמר ליה רב חסדא לרב הונא תניא דמסייע לך כל השרץ השורץ על הארץ י־לרבות יבחושין שסינגן טעמא דסינגן הא לא סינגן שרי³ אמר שמואל⁴ קישות שהתליעה באביה

דקסבר תנא דבי ר' ישמעאל כללא קמא דוקא דלא מרבי כללא בתרא אלא מידי דדמי לפרט ככל נד דהיינו נוצעין וה"ג אמרן לעיל [טו:] גבי כלל ופרט דחגיבים לתנא דבי ר' ישמעאל דלא מתרבי ראשו ארוך מכלל ופרט משום דלא דמי בכל נד ואינטריך סלעס יתירא לרביי: **ומאי מיעט מיעט צורות שיחין ומערוס.** תאכלנו יתירא סמיך כדאמר' במסקנא א"כ תאכלנו מאי אהני ליה: **ואיפוך אגא.** דכיון דלאו טעמא יהיב למילתיה כשאר כעין הפרט אימא תאכלנו למשרי חריצין וריבויא לרביי צורות: **שן עלצורין.** שאין להם מוצא ומצוא אלא עלצורין ככלים ולא דמו לאיסורא כמירי דהא ימים ונחלים כתיב: **הי סתום והי מפורש.** דאמר' לעיל [טו:] הואיל והתיר בסתום והתיר כמפורש: **יש לו מפורש.** כההוא קרא דמשמעני ביש לו סנפיר וקשקשת קרי מפורש להתיר כלים בלא סימני טהרה כדדריש לעיל [שס] ימים ונחלים הוא דלואתם תאכלנו ולא אחרים הא ככלים אפי' אין לו תאכלנו: **מיניה הוא דקא מיספרו כלים.** כדפרישית דקאי אמיעוט דלואתם דמשעט אין לו גבי ימים ונחלים אלא כתיב א ונחלים אותם תאכלנו ולא שאין לו וממילא דככלים לא אימעיש אצל קראי דמישתעי בלאין לו דאמרן לעיל נמי דמישתרו מיניה כדאמרן כל אשר אין לו בימים ונחלים אלא דכלים הא ככלים תאכלנו לא הוי מפורש להיתר כלים כולי האי משום דלאהרת לא תאכלנו לא סמיכא לפרטא אלא לכלל דכל נפש החיה אשר במים לא תאכלנו ומשמע טפי דבכל מימות שבעולם אפי' ככלים אזהר אלא אגן הוא דדרשינן ליה בכלל ופרט וכלל דבדידיה נמי איכא ב' כללות סמוכין זה לזה אחר הפרט דכתיב בימים ונחלים מכל שרץ המים ומכל נפש החיה וגו': **דהאי הוא דמוכח אהאיך.** קרא דיש לו דלמשרי כלים תמא: **דאי מהאיך הוה אמינא.** בנחלים אותם תאכלנו הא ככלים אפי' אותם לא תאכלנו ותמא בימים ונחלים דאין לו וגלי עליה דכי מעטיניהו לכלים מאיסורא מעטיניהו ולא מהתירא: **לשפי' לשון השופה יין** (י' לחמרא (ב"מ דף טו.) לשון מוריק מכלי אל כלי: **שיכרא.** של תמרים הוא ומצויין בהן תולעים: **בצצייתא.** יציבי שמסננין אותו דרך עניים וקשים דקים: **באורפא.** שאם תפול תולעת על הקשים לא יראהו ומשם תפול לכלי ולמחר כשיראנה יהא סבר שלא יתה מן השכר לקשים ותולעת המים מותרת כדאמרן: **וקעצר משום שרץ השורץ על הארץ.** דכיון דרחשה והלכה קמ' על הקשין נעשית שרץ הארץ: היינו רבישיה. וכמי שלא פירשה מן המים היא: **יבחושיין.** כמין יתושין דקין הנמנאות במרחפות של יין:

באביה

עין משפט נר מצוה

רעט א מיי' פ"ב מהל' מאלכות אסורות הל' יח עי' מ"מ סוג עשין סב טוש"ע י"ד ס' פד ס"ב:

רפ ב מיי' שס הל' כ טוש"ע שס סעיף ג:
רפא ג מיי' שס הל' יט טוש"ע שס סעיף א:

רפב ד מיי' שס הל' כ טוש"ע שס סעיף ג:

רפג ה מיי' שס הל' טו טוש"ע שס סעיף ו:

שיטה מקובצת

א[ל] לכך נראה דהנך חריצין ונעיצין דהכא איירי באין נובעין. ג"ב (ולאן) ו[לא] כן] פירשי' לעיל לפיכך צריך לומר דנקט עצורין לאשמועינן דאי הן וזחלין אסיר אע"ג דאינם נובעין. כך נ"ל:

רבינו גרשום

אימא לאיסורא דאי אית ליה אכול ואי לית ליה לא תיכול [אפי'] בורות שיחין ומעורות: ואימעוט ליה כלים להתירא. כלומר בדבכיים אע"ג דלית ליה אכול: ואימא איפכא. כלומר חריצין ונעיצין להתירא בורות שיחין ומעורות לאיסורא: חד אמר יש לו סתום אין לו מפורש. כלומר כל אשר לו סנפיר וקשקשת סתום וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת מפורש: (משמש לו קא) [מיניה הוא דתאכלנו מתרבו כלים. בימים ובנחלים הוא דאית ליה אכול דלית ליה לא תיכול (וניכול להביך) הא בכלים אע"ג דלית ליה תיכול כדאמר' לעיל: אין לו הוא דקא מגלי עליה דיש לו. כלומר דאי מיש לו הוה אמינא בכלים אע"ג דאית ליה לא תיכול קמ"ל אין לו בימים ובנחלים הוה דלית ליה לא תיכול פריש ציבי דחצבא ושפי שיכרא דרך ציבי דלמא פריש התולעת מחצבא לציבי ומיחיו כשרץ השורץ: א"ל רב חסדא לרב הונא תניא דמסייע. מה דאמרת כי פריש לציבי והדר נפיל יש בו משום שרץ השורץ תניא דמסייעא לך דלאחר שפירש למסנת קרינן ביה השרץ: